

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ

XXXVI ХАРКІВСЬКІ
ПОЛІТОЛОГІЧНІ ЧИТАННЯ

УКРАЇНА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

м. Харків, 18 червня 2024 р.

С М А Й Б У Т Н Є

У СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Ч ЮРИСПРУДЕНЦІЯ
КУЛЬТУРОЛОГІЯ

А ПОЛІТОЛОГІЯ
ПСИХОЛОГІЯ

С ПЕДАГОГІКА

Н СОЦІОЛОГІЯ
ЕКОНОМІКА

І ФІЛОСОФІЯ
ГЕОГРАФІЯ

С ФІЛОЛОГІЯ
ІСТОРІЯ

Т МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

В ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ
ХАРКІВСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІТОЛОГІВ

УКРАЇНА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(XXXVI Харківські політологічні читання,
м. Харків, 18 червня 2024 р.)

Харків
«Право»
2024

УДК 101+14+159.9+316+32+33+34+35+37+ 659+78+81
У45

Редакційна колегія:

Требін М. П., доктор філософських наук, професор (голова);

Бліхар В. С., доктор філософських наук, професор;

Герасіна Л. М., доктор соціологічних наук, професор;

Прудников В. А., кандидат юридичних наук, доцент;

Чернишова Т. О., кандидатка філологічних наук, доцентка

Україна в умовах сучасного турбулентного світу : матеріали
У45 Всеукр. наук.-практ. конф. (XXXVI Харків. політол. читання,
м. Харків, 18 черв. 2024 р.) / [редкол.: Требін М. П. (голова),
Бліхар В. С., Герасіна Л. М. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гумані-
таристики, Харків. асоц. політологів. – Харків : Право, 2024. –
98 с.

ISBN 978-617-8411-95-4

Збірник містить доповіді, у яких висвітлено актуальні проблеми міжнародної безпеки сучасного світового порядку, філософські, економічні, правові, культурологічні аспекти буття України, національної ідентифікації та подолання посттравматичного синдрому в сучасному світі.

УДК 101+14+159.9+316+32+33+34+35+37+ 659+78+81

Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори.

ISBN 978-617-8411-95-4

© ГО «Аналітичний центр сучасної гуманітаристики», 2024

© Харківська асоціація політологів, 2024

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2024

Требін М. П.,
доктор філософських наук, професор,
Харківський національний економічний
університет
імені Семена Кузнеця

У ПОШУКАХ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

У політичній науці під поняттям «світовий порядок» прийнято визначати такі глобальні та системно змістовні історичні періоди міжнародних відносин, які стали наслідком різноспрямованих, у тому числі й кризових явищ у процесах взаємодії держав та народів, що формують певну картину. Якщо трактувати порядок як динамічну категорію, основою якої є соціальна взаємодія певних суб'єктів, то основою порядку є передбачуваність людської поведінки, що заснована на стабільних та загальних очікуваннях. Це, у свою чергу, базується на однаковому осмисленні людьми навколишньої реальності, що передбачає можливість здійснення стабільних, повторюваних і кооперативних соціальних взаємодій [7, р. 5]. Терміном «світовий порядок», як правило, позначається конвенційна система світового устрою, що визначає принциповий характер взаємодії між державами та недержавними акторами. У найпростішому виразі «світовий порядок» є відносно стійкий і досить стабільний, хоча й обмежений в історичному часі стан міжнародної системи, що характеризується пануванням визнаних більшістю акторів (державних та недержавних) правил поведінки на міжнародній арені та засноване на балансі сил та інтересів провідних світових держав та політичних сил [8, с. 45].

Першим кроком на шляху до осягнення сенсу терміна «світовий порядок» було створення міжнародної дослідницької групи на чолі з Ричардом Фолком і Самюелем Мендловіцем, яка у 1968 р. розпочала роботу над «Проектом моделей світового порядку» [2]. 1977 р. класик британської школи міжнародних відносин Хедлі Булл описав світовий порядок як характер (стан) або напрямок зовнішньої активності, що забезпечує непорушність тих цілей співтовариства держав, які є для нього, з одного боку, необхідними, з другого – життєво важливими, з третього – загальними для всіх [1]. Згідно з Гілфордом Джоном Айкенберрі, центральною проблемою міжнародних відносин є проблема порядку, його побудова, руйнування та відновлення [4, р. 22], міжнародний порядок постає як «базова згода між групою держав

щодо ключових правил, принципів та інститутів» [4, р. 45]. Міжнародний політичний порядок формується на різних ієрархічних рівнях – від світового до субрегіонального. У будь-якому випадку певний міжнародний порядок постає як результат взаємодії провідних акторів (передусім суверенних держав), вони: є членами міжнародних інституцій; утворюють баланс сил, оскільки контролюють законне застосування сили; встановлюють більшість правил, за якими грають інші актори. За поглядами Коліна Флінта і Пітера Дж. Тейлора, світовий політичний порядок виглядає як «стабільна модель світової політики, у якому домінує порядок денний, встановлений наймогутнішими державами» [3, р. 310].

З урахуванням накопиченого обсягу знань про феномен світового порядку і виходячи головним чином з нормативної та інституційної парадигми міжнародно-політичної науки світовий порядок можна визначити як сукупність принципів, норм та інститутів, що регулюють поведінку акторів світової політики (насамперед держав), що забезпечують їх основні потреби у безпечному існуванні та реалізації своїх інтересів, дозволяють підтримувати стабільність міжнародної системи [8, с. 45]. За ствердженням Дж. Ная, такий порядок «значною мірою є суспільне благо – щось таке, що може використовувати кожен» [6, р. 61].

Світовий порядок є динамічним станом міжнародного середовища, яке характеризується певним рівнем зрілості, тобто виразності його властивостей. До них, зокрема, можна віднести: 1) повноту (співвідношення порядку та відхилень від нього в різних сферах міжнародних відносин); 2) частоту та глибину порушень порядку; 3) стійкість порядку стосовно обурювальних впливів. Як головну ознаку міжнародного порядку Л. А. Міллер виділяв існування у світовій системі загальноприйнятого ключового принципу поведінки, виходячи з якого держави могли реалізовувати свою поведінку на світовій арені. При цьому порядок розумівся ним як «образ дії», «процес» [5, р. 50]. У цілому міжнародний порядок ґрунтується на сукупності принципів, що регулюють взаємодію учасників міжнародних відносин, а саме: існування центрів влади/сили, кількість яких формує ту чи іншу його конфігурацію; наявність правил і норм поведінки, щодо яких є рівень згоди всіх учасників міжнародних взаємодій; функціонування організацій та інститутів для підтримки та вдосконалення існуючих правил та нормативних установлень, а також як майданчиків для обговорення та прийняття узгоджених рішень з ключових питань міжнародних відносин; певний набір цінностей, що розділяються всіма системними гравцями.

Важливо підкреслити, що динамічним системам (до яких належать і міжнародні системи) властива наявність динамічних зв'язків між елементами, які забезпечують їх структурну стійкість і якісну визначеність даної системи у мінливих ситуаціях. Отже, будь-який порядок повинен мати просторові обмеження. При цьому ступінь стійкості функціонування та ефективності світового порядку залежить від ступеня підтримки його учасниками. Реальність і стабільність світового порядку може проявлятися в суспільстві консенсусу. У разі його відсутності, при нав'язуванні порядку силою, ослаблення стійкості або її втрата призводить до розпаду даного порядку, породжуючи в цьому випадку конфліктну ситуацію.

Світовий порядок виступає як глобальна система взаємовідносин державних і недержавних суб'єктів. Поряд з державами існують численні міжнародні організації, які також впливають на світовий порядок: ООН, ОБСЄ, НАТО тощо. Як динамічна система, світовий порядок перебуває в постійному розвитку своєї структури та елементів, що входять до нього. Сучасні концепції однополярності, біполярності та багатополарності відображають собою тільки його стани, певні характеристики в конкретний проміжок часу.

Світовий порядок постійно зазнає впливу деструктивних чинників, а саме: нестабільність у міжнародних відносинах, постійні міжнародні конфлікти та війни, особливо небезпечним явищем XXI ст. стала збройна агресія Росії проти України, її вже починають розглядати як початок Третьої світової війни з можливим використанням ядерної зброї; ескалація расової, етнічної і релігійної нетерпимості; економічна нерівність, загальна тенденція до нерівномірного розподілу ресурсів, доходів і багатства; зростає нерівність і всередині країн, і між країнами і континентами, що викликає озлоблення, призводить до зростання націоналістичних настроїв і міжнародної злочинності; поляризація регіонів з високими і низькими доходами і розвиток міжнародних картелів-монополій, що експлуатують населення бідних країн; некероване зростання населення в багатьох регіонах планети і неконтрольована міграція; перенаселеність міст, що сприяє безконтрольності злочинного елемента, зростанню анонімності та злочинної субкультури, загальному ослабленню систем правоохоронних органів; загальне падіння моралі, розквіт цинізму, нігілізму, легальності пороків і вибух злочинності; критичний стан екологічних систем і виснаження природних ресурсів; формування центрів міжнародного тероризму і реальна перспектива поширення зброї масового ураження; нарковиробництво і наркоторгівля. Аргументи на користь розгляду міжнародного тероризму як нової, серйозної

загрози світовому порядку спираються на низку чинників: значна частина мусульман, які живуть у західному світі, не дуже добре інтегрована до суспільства, що робить їх потенційними новобранцями для терористичної діяльності; західні суспільства стають дедалі складнішими й, отже, вразливіми суб'єктами; конфлікти на Близькому Сході породжують ефект міграції, внаслідок чого можливе залучення мігрантів у терористичну діяльність; доступ до зброї масового знищення для досягнення терористичних цілей сьогодні більш можливий, ніж раніше.

Дестабілізація сучасного світового порядку свідчить про те, що людство перебуває на переломному етапі свого розвитку, Росія рухає світову спільноту до катастрофи. Об'єктивні імперативи виживання, безпеки та розвитку спричиняють потребу в більш надійному міжнародному порядку. Час покаже, чи буде новий порядок регулюватися планетарним урядом, який має для цього відповідні засоби наднаціонального характеру – уряд, армію, дієві правові механізми тощо, – чи його основою стануть кілька взаємодіючих між собою інтегрованих регіональних центрів, що охоплюють своєю сукупністю весь світ, або це буде якийсь інший варіант управління світом. Але в будь-якому випадку створення та функціонування надійного світового порядку може бути досягнуто лише на основі створення умов для реалізації інтересів і збереження цінностей як держав і міжурядових організацій, так і найрізноманітніших соціальних спільностей, насамперед націй, і навіть конкретних людей. Сьогоднішній світ ще далекий від такого стану. Колишній міжнародний порядок, побудований на силі та залякуванні, хоча й підірваний у глобальному масштабі, але в той же час його правила та норми ще продовжують діяти (особливо на регіональних рівнях, про що свідчать події в Україні, на Близькому Сході в інших куточках планети), що не дозволяє зробити висновок про незворотність тих чи інших тенденцій, про встановлення світового порядку, який би задовольняв абсолютну більшість людства, а й найголовніше забезпечував права й свободи кожної людини, кожної нації, де цінність життя кожної людини була б найголовнішою цінністю всього людства. На жаль, ми ще в пошуку...

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bull H. The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics. New York: Columbia University Press, 1977. xv, 335 p.
2. Falk R., Kim S. S. An approach to world order studies and the world system. New York: Institute for World Order, 1982. 33 p.

3. Flint C., Taylor P. Political Geography, World-Economy, Nation-State and Locality. 7th ed. London; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. xiv, 376 p.
4. Ikenberry G. J. After Victory: Institutions, Strategic Restraints, and the Rebuilding of Order After Major Wars. Princeton : Princeton University Press, 2001. xiii, 293 p.
5. Miller L. H. Global Order: Value and Power in International Politics. 4th ed. Boulder, Colo. : Westview Press, 1998. xii, 300 p.
6. Nye J., Jr. Soft Power. The Means to Success in World Politics. N. Y.: Public Affairs, 2004. xvi, 191 p.
7. Wrong D. H. The Problem of Order: What Unites and Divides Society. New York: The Free Press, 1994. x, 354 p.
8. Требін М. П. Турбулентність сучасного світового порядку. *Україна в умовах формування нового світового порядку* : зб. матеріалів XXXV Харків. політол. читань (м. Харків, 28 квіт. 2023 р.) / М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Харків. асоц. Політологів. Харків : Право, 2023. С. 45–60.

ЗМІСТ

Секція: Економічні науки

Захаров К. Ю.

ЗАОЩАДЖЕННЯ В ЗЛИВКИ ЗОЛОТА ПІД ЧАС ВІЙНИ
В УКРАЇНІ: ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЧИ ФОРМАЛЬНИЙ
ДЕСТРУКТИВІЗМ.....2

Кордзая Н. Р.

УКРАЇНА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ГАРАНТОМ ПРОДОВОЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ СВІТУ НАВІТЬ ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОГО
ВТОРГНЕННЯ.....5

Микитенко Т. П.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....8

Секція: Філософські науки

Гайворонюк Н. В., Олексюк М. М.

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ПІД ЧАС
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.. 11

Коваленко І. І., Кальницький Е. А.

ФЕНОМЕН ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНОЇ
ГУМАНІТАРИСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ВЧЕНЬ Е. ЕРІКСОНА
ТА ДЖ. МІДА). 13

Шакун Н. В.

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
КУЛЬТУРИ..... 16

Секція: Філологічні науки

Дерновий Д. О., Сидоренко Л.М.

МОВА СТУДЕНТСТВА (на прикладі ЧДТУ) 19

Чернишова Т. О.

ТЕРМІН «ДРОН» У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ
ВІЙСЬКОВІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ21

Секція: Юридичні науки

Зінченко О. В.

СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КРАЇНАМИ
БАЛТІЇ.....27

Сухоруков Д. Ю.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ В УКРАЇНІ29

Турченко О. Г.

БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ: БЕЗПЕКОВІ
ЗАПЕВНЕННЯ ЧИ ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ.....33

Фурман В. В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ІНФОРМАЦІЙНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ У СПІВПРАЦІ З ДЕРЖАВОЮ-АГРЕСОРОМ36

Чебишев М. Р.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУАЛЬНИХ
ПРАВОВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ В ПРОЦЕСІ
ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ
ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН
В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ39

Секція: Мистецтвознавство

Зайка Г. О.

ОБРАЗ КИЄВА У ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО
ХУДОЖНИКА ВАДИМА МИХАЛЬЧУКА43

Секція: Психологічні науки

Грабовська Т. І.

МЕТОДИКИ ВИЯВЛЕННЯ КЛЮЧОВИХ ТРИВОЖНИХ
ЧИННИКІВ У БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ45

Калюжна Є. М., Баранова О. Б.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ АКТИВНИМИ
МЕТОДАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ: ЕМПІРИЧНЕ
ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ.....48

Крупіч В. М.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї
В УКРАЇНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я І
БЛАГОПОЛУЧЧЯ СІМ'Ї.....50

Кулаковський Т. Ю., Рачук Л. А., Суконнік Л. А.

ПРОФІЛАКТИКА СТРЕСУ: СТРАТЕГІЇ ТА МЕТОДИ
ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я
СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ.53

<i>Петухова Д. М., Маєвська Н. А.</i>	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АГРЕСІЇ ТА АДАПТАЦІЇ В ОСІБ ІЗ СТАТУСОМ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В ЄС	62
<i>Ренкас Л. Г.</i>	
ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК РЕАКЦІЯ НА ВПЛИВ ТРАВМАТИЧНОЇ ПОДІЇ.....	65

Секція: Політичні науки

<i>Красилюк В. Ф.</i>	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ ТА ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ.....	68
<i>Панфілов О. Ю.</i>	
УКРАЇНА У ГЕОПОЛІТИЦІ ФРАНЦІЇ.....	70
<i>Погрібна В. Л.</i>	
СПОЖИВАЧІ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ МАНІПУЛЯЦІЙ В СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВІЙНАХ	73
<i>Требін М. П.</i>	
У ПОШУКАХ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ	76

Секція: Культурологія

<i>Васильківський А. О.</i>	
КОНЦЕРТНО-МУЗИЧНЕ ВИКОНАВСТВО В КОНТЕКСТІ ПОЛКУЛЬТУРНОСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	81
<i>Коваль В. В.</i>	
ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЯ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ	83
<i>Стаценко М. О.</i>	
ТЕЛЕШОУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МЕДІАПРОСТОРУ.....	85
<i>Шмандровський А. С.</i>	
ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: КУЛЬТУРНО-АКСІОЛОГІЧНІ ВИМІРИ.....	87

Секція: Соціальні комунікації

<i>Іванюха Т. В., Крундікова М. С.</i>	
ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕССЛУЖБИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	90

Наукове видання

**УКРАЇНА В УМОВАХ СУЧАСНОГО
ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(XXXVI Харківські політологічні читання,
м. Харків, 18 червня 2024 р.)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 19.06.2024. Формат 60×84/16.
Ум. друк. арк. 5,7. Обл.-вид. арк. 5. Тираж 100 пр. Зам. № 126

ТОВ «Видавничий дім «Право»,
вул. Харківських Дивізій, 11/2, м. Харків, Україна
Для кореспонденції: а/с 822, м. Харків, 61023, Україна
Тел.: (050) 409-08-69, (067) 574-81-20, (063) 254-50-84
Вебсайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

Е-mail для замовників послуг: verstka@pravo-izdat.com.ua

Е-mail для покупців: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8024 від 05.12.2023

Виготовлено ТОВ «Промарт»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5748 від 06.11.2017

www.pravo-izdat.com.ua

ISBN 978-617-8411-95-4

